

УДК 336. 647

Викиданець І. В.,*аспірантка ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського*

ДІАГНОСТИКА ТИПІВ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ ФОРМУВАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Проведено кореляційно-регресійний і коефіцієнтний аналіз взаємозв'язку власного капіталу торговельних підприємств із узагальнюючими показниками їх діяльності. Діагностовано типи фінансової стратегії формування власного капіталу торговельних підприємств, розроблено рекомендації щодо їх корегування.

Ключові слова: *власний капітал, фінансова стратегія, узагальнюючі показники, кореляційно-регресійний, коефіцієнтний, аналіз.*

Проведен корреляционно-регрессионный и коэффициентный анализ взаимосвязи собственного капитала торговых предприятий с обобщающими показателями их деятельности. Диагностированы типы финансовой стратегии формирования собственного капитала торговых предприятий, разработаны рекомендации относительно их корректировки.

Ключевые слова: *собственный капитал, финансовая стратегия, обобщающие показатели, корреляционно-регрессионный, коэффициентный, анализ.*

The correlation-regressive and coefficient analysis of intercommunication of property asset of trade enterprises with summarizing their performance indicators is conducted. The types of financial strategy of forming of property asset of trade enterprises are diagnosed, the recommendations in relation to their adjustments are developed.

Key words: *a property asset, financial strategy, summarizing indexes, correlation-regressive, coefficient, analysis.*

Постановка проблеми. Торгівля, як і інші галузі національної економіки, потрохи долає наслідки фінансово-економічної кризи. Обороти підприємств оптової торгівлі за січень-жовтень 2010 р. становив 767,6 млрд. грн., а його фізичний обсяг порівняно з відповідним періодом минулого року збільшився на 2,4%; оборот роздрібною торгівлю – 428,5 млрд. грн., що на 5,9% більше обсягу січня-жовтня 2009 р. Утім, незважаючи на поступове зростання обсягів продаж, фінансові результати торговельних підприємств є незадовільними, 37,9% їх загальної кількості є збитковими, підгалузь “роздрібна торгівля; ремонт побутових виробів та предметів особистого вжитку” має від’ємний фінансовий результат від звичайної діяль-

ності до оподаткування в сумі 449,0 млн. грн. Це негативно позначається на власному капіталі та фінансовій стійкості підприємств. Тому актуальним є діагностування типів фінансової стратегії формування власного капіталу торговельних підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У наукових публікаціях дослідники роблять акценти на різні аспекти управління капіталом підприємствам. Н. І. Осиченко вказує на значущість процесу з погляду формування конкурентних переваг не тільки на етапі виробництва, але і у сфері обігу [1]. Л. А. Козаченко обґрунтовує концептуальні підходи до збалансованого управління формуванням капіталу виноробних підприємств [2]. Г. Р. Івасів розглядає визначення оптимальних співвідношень розподілу капіталу підприємства, пошук резервів поліпшення використання основного та обігового капіталу як найважливіші завдання діагностики ефективності функціонування торговельного підприємства [3, с. 95]. Т. Кузнецова робить акцент на відмінностях в управлінні капіталом різних за розміром підприємств [4]. У працях В. І. Блонської [5], Н. М. Чиж [6] відображаються проблемні аспекти структуризації капіталу, аналізуються чинники формування оптимальної структури за певними цільовими критеріями. Науковий доробок указаних авторів є вагомим, але їх дослідження носять суто теоретичний характер. Для розробки науково обґрунтованих рекомендацій практичного характеру щодо використання стратегій формування капіталу підприємств необхідно провести узагальнення практичного досвіду.

Мета і завдання дослідження – діагностика типів фінансової стратегії формування власного капіталу торговельних підприємств на основі систематизації практики їх діяльності.

Виклад основного матеріалу. Під капіталом підприємства розуміють фінансові ресурси підприємства, авансовані ним на формування активів, необхідних для забезпечення безперервної його діяльності з метою максимізації прибутку. Існують такі базові стратегії управління капіталом: консервативна, метою якої є отримання дохідності вище, ніж по банківських депозитах за значно менших ризиків, ніж на ринку акцій; збалансована, де очікується отримання дохідності, що порівнюється з середньоринковою за найбільш ліквідними акціями, але з меншим ризиком; ризикова, де метою є отримання максимального приросту активів; індексна призначена для інвесторів, які мають за мету отримання інвестиційного доходу з портфеля цінних паперів, сформованого на основі індексу.

Для ідентифікації типу фінансової стратегії формування власного капіталу було узагальнено практику діяльності 41 торговельного підприємства Донецького регіону за 5 років. Вибірка презентує основні види торговельної діяльності (торгівлю автомобілями, автомобільними деталями і приладами, паливом, технічне обслуговування та ремонт автомобілів; посередництво у торгівлі; оптову і роздрібну торгівлю продовольчими і

непродовольчими товарами). Проведено кореляційно-регресійний аналіз взаємозв'язку вартості власного капіталу і активів, дебіторської заборгованості, поточних зобов'язань, доходу від реалізації товарів, валового прибутку, фінансового результату від звичайної діяльності, чистого прибутку (збитку), чистого руху коштів від операційної діяльності, чистого руху коштів за звітний період (табл. 1).

Лише у трьох підприємств не виявлено тісних зв'язків власного капіталу з іншими параметрами діяльності підприємства. У ТОВ "Газ –ленд" (інші види оптової торгівлі) при відносно стабільній величині власного капіталу хаотично змінювалися вартість активів, дохід від реалізації товарів, показники фінансових результатів. У "МК-плюс" (оптова торгівля іншими машинами та устаткуванням) спостерігалася чітка тенденція зростання активів протягом 2005-2009 рр. із 489,0 до 4055,4 тис. грн., але станом на 01. 01. 2007 р., 01. 01. 2008 р., 01. 01. 2009 р. мали місце від'ємні значення власного капіталу – відповідно -527,4; -525,2; -516,1 тис. грн. унаслідок отриманих у 2005-2006 рр. збитків. У ТОВ "Ника" (інші види оптової діяльності) протягом аналізованого періоду спостерігалися від'ємні значення власного капіталу (окрім стану на 01. 01. 2010 р. у сумі 1460,0 тис. грн.) при хаотичній зміні інших параметрів.

Більшість випадків тісного кореляційного зв'язку власного капіталу приходиться на активи (21), дохід від реалізації товарів (15), фінансовий результат від звичайної діяльності (11), чистий прибуток (9), валовий прибуток (8). Аналіз взаємозв'язку власного капіталу і активів дозволив дійти таких висновків. Від'ємне значення коефіцієнта кореляції по ПП "Приватбуд" обумовлено скороченням активів при зростанні власного капіталу. Але його не можна вважати достатнім, оскільки частка власного капіталу є мізерною і збільшилася протягом аналізованого періоду із 0,01% до 0,12%. Дуже низька концентрація власного капіталу притаманна також ПП "Казак" (1-6%). Стабільно високий рівень власного капіталу мають підприємства ПП "Буд-інвест" (93-99%), ТОВ "Аскола" (96-98%), ТОВ "Донецькжилбуд" (0,73-0,95). Скорочення власного капіталу більшими темпами порівняно з активами обумовило зниження коефіцієнта концентрації власного капіталу по таким підприємствам: ТОВ "Тонік" – із 0,54 до 0,22, ТОВ "УЕМІ" – із 0,63 до -2,51 (від'ємне значення власного капіталу), ТОВ "Асторія" – із 0,99 до 0,75. Зростання активів більшими темпами порівняно з власним капіталом обумовило скорочення частки останнього у підсумку балансу таких підприємств: ПП "Аріанда" – з 0,9 до 0,59, МЧП "Самара" – з 0,43 до 0,02, ПП "Донкомплект" – з 0,73 до 0,42, ТОВ "Укр. ПСП" – з 0,21 до 0,15. Зростання власного капіталу більшими темпами порівняно з активами підвищило концентрацію останнього в умовах Компанії "ІТМ" – із 0,24 до 0,72 ТОВ.

18. Універсальна торгово-оптова база	51.70.0	0,99	+										
	51.70.0	0,91					+						
19. ТОВ "Газ – ленд"	51.70.0												
20. МЧП "АРНІ"	51.84.0	0,95	+										
	51.84.0	0,94						+		+			
21. ТОВ "ТЕС – Маркет"	51.87.0	0,82						+		+			
22. ТОВ "Віко–Трейд"	51.87.0	0,96						+		+			
23. ТОВ "МК Плюс"	51.87.0												
24. АТЗТ "Донвуглемаш"	51.90.0	0,83		+									
25. ПП "Агротек"	51.90.0	0,99	+										
	51.90.0	0,94				+							
26. ПП "Дон-комплект"	51.90.0	0,98	+										
	51.90.0	0,96				+							
27. ТОВ "ТЕС"	51.90.0	0,89	+										
28. ТОВ "Ника"	51.90.0												
29. ТОВ "Асторія"	51.90.0	0,99	+										
30. ТОВ "Укр. ПСП"	51.90.0	0,71	+			+							

Від'ємні значення коефіцієнтів кореляції пояснюються різною спрямованістю динаміки показників: зростанням доходу від реалізації товарів при відносній стабільності розміру власного капіталу (ТОВ "Сільвер") та його скороченні (ТОВ "Тонік"). На цих підприємствах відбулося прискорення оборотності власного капіталу – відповідно із 0,72 до 2,17 об./рік (ОВ "Сільвер") та з 6,20 до 81,89 об./рік (ТОВ "Тонік"). Позитивне значення коефіцієнта кореляції на досліджених підприємствах обумовлювалося трьома варіантами зміни показників: одночасним скороченням власного капіталу і доходу від реалізації товарів (ПП "Буд–інвест", ТОВ ТКФ "Меркурій", ТОВ "АРІС"), одночасним зростанням, а потім скороченням показників (ТОВ "ЧГА"), одночасним зростанням (ПП "Казак", Компанія "ІТМ", ПП "Агротек", ПП "Донкомплект", ТОВ "Укр. ПСП", ТОВ "Донецькжилбуд", МЧП "Самара", ТОВ "Магазин №5 1"). ТОВ "АРІС" і ТОВ "УЕМІ" має від'ємні значення оборотності, зумовлені від'ємними значеннями власного капіталу, у 2008-2009 рр. ТОВ "АРІС" практично не вело господарську діяльність.

Уповільнення оборотності мало місце, коли темпи скорочення доходу від реалізації перевищували темпи скорочення власного капіталу (ПП "Буд–інвест" – із 1,62 до 0,74 об./рік, ТОВ ТКФ "Меркурій" – із 1,19 до 0,58 об./рік). У ТОВ "ЧГА" оборотність зросла із 6,53 до 21,02 оборотів на рік. Перевищення темпів зростання власного капіталу над темпами росту доходу від реалізації товарів обернулося скороченням оборотності власного капіталу в умовах ПП "Казак" – із 216,61 до 41,60 об./рік, Компанії "ІТМ" – із 12,17 до 4,95 об./рік, ПП "Агротек" – із 13,6 до 1,63 об./рік, ТОВ "Укр. ПСП" – із 384,92 до 127,93 об./рік, МЧП "Самара" – із 81,95 до 68,71 об./рік, ТОВ "Магазин № 51" – із 19,01 до 0,67 об./рік. Прискорення оборотності власного капіталу притаманне ТОВ "Донецькжилбуд" – із 9,12 до 10,14 об./рік, ПП "Донкомплект" – із 3,85 до 8,18 об./рік.

Аналіз взаємозв'язків власного капіталу і фінансових результатів дозволяє дійти таких висновків. В умовах ТОВ "Прогрес", ПП "Донопторг", ТОВ "Віко–Трейд" високі позитивні значення коефіцієнта кореляції мали місце між від'ємними значеннями фінансового результату і власного капіталу, які зростали. Синхронне зростання, а потім скорочення показників призвели до скорочення прибутковості власного капіталу: у ТОВ "ТЕС – Маркет" – із 108% до -22%, у ТОВ "Галісман – 2002" – із 22% до 0%. Зростання власного капіталу і погіршення фінансових результатів зумовили від'ємне значення коефіцієнта кореляції і зниження рентабельності власного капіталу з 53% до 0,05%.

В умовах зростання показників погіршилися показники рентабельності у ТОВ "Мегаінвест" (з 40 до 19%), МЧП "Самара" (з 41 до 31%), на стабільно низькому рівні вони залишалися у ТОВ "Магазин № 51" (0-3%). Перехід від збиткової роботи, від'ємних значень власного капіталу і фінансового ре-

зультату до позитивних, забезпечення рентабельності 63% здійснило МЧП "АРНІ". Компанія "ІТМ" збільшила прибутковість із 5 до 42%.

Чотири підприємства (МЧП "Самара", ПП "Казак", Компанія "ІТМ", ТОВ "Магазин № 51") одночасно продемонстрували високу взаємообумовленість позитивних змін власного капіталу, активів, доходу від реалізації товарів і фінансових результатів.

Висновки.

1. Коло досліджених підприємств суттєво різняться за параметрами діяльності. У 9 із них (21,95%) протягом аналізованого періоду мали місце від'ємні значення власного капіталу, 20 підприємств (48,78%) мали збитки. Показники концентрації, оборотності, рентабельності власного капіталу істотно варіюють залежно від підприємств і протягом аналізованого періоду у рамках окремого підприємства. Фінансові стратегії розвитку підприємств не можна визнати стабільними.

2. Превалюючими фінансовими стратегіями формування власного капіталу досліджених підприємств є зростання/скорочення обсягу відповідно до розміру активів (1 пріоритет), доходу від реалізації товарів (2 пріоритет), фінансових результатів діяльності (3 пріоритет). Причому стратегія зростання не завжди забезпечує зміцнення фінансової стійкості, прискорення оборотності і підвищення рентабельності власного капіталу.

3. Дослідженим підприємствам доцільно більше уваги приділяти визначенню доцільних темпів росту власного капіталу за рахунок внутрішніх і зовнішніх джерел для забезпечення оптимізації узагальнюючих показників.

Література:

1. Осиченко Н. І. Управління конкурентоспроможністю підприємства в умовах трансформаційної економіки: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.02 [Текст] / Н. І. Осиченко; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. – Луганськ, 2002. – 19 с.

2. Козаченко Л. А. Управління формуванням капіталу виноробних підприємств: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04 [Текст] / Л. А. Козаченко; Півд. філ. "Крим. агротехнол. ун-т" Нац. аграр. ун-ту. – Сімф., 2008. – 20 с.

3. Івасів Г. Р. Діагностика ефективності функціонування торговельного підприємства [Текст] / Г. Р. Івасів // Науковий вісник НЛТУ України: Зб. наук.-техн. праць. – Львів: НЛТУ України – 2009. – Вип. 19. 1. – С. 94-99.

4. Кузнецова Т. Система управління власним капіталом підприємства [Електронний ресурс] / Т. Кузнецова // Наукові записки. – 2006. – Вип. 16. – Режим доступу. – http://www.library.tane.edu.ua/images/nauk_vydannya/n9ZGGx.pdf.

5. Блонська В. І. Управління цільовою структурою капіталу [Текст] / В. І. Блонська, Н. Г. Дрина // Науковий вісник НЛТУ України: Зб. наук.-техн. праць. – Львів: НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19. 3. – С. 163-169.

6. Чиж Н. М. Особливості оптимізації структури власного капіталу за критерієм мінімізації його вартості // Зб. наук. праць: Економічні науки. – Сер. "Облік і фінанси". – Луцьк: ЛДТУ. – 2007. – Вип. 4 (16). – Ч. 2. – С. 193-207.